

CENAZE VE GÖMME GİDERLERİ

1- Ölüm nedeniyle yapılan masrafların istenmesi

Cenaze ve defin (gömme) giderleri 818 sayılı BK. 45/1 maddesinde şöyle açıklanmış “Bir adam öldüğü takdirde zarar ziyan özellikle defin giderlerini kapsar” denilmiştir. 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu’nda da cenaze giderleri ilk fıkrada yer almıştır. Oysa, ölüm halinde asıl zarar destekten yoksunluk olup, maddenin yeniden düzenlenmesinde cenaze giderlerinin son fıkrada yer alması daha doğru olur.

Uygulamada bu konu hep gözardı edilmekte, davacılar ve vekilleri genellikle bu yönde bir istekte bulunmamaktadırlar. Oysa, aşağıda açıklayacağımız Yargıtay kararında görüleceği üzere, cenaze ve defin (gömme) giderlerinin gelenekler çerçevesinde yapılacak bir değerlendirme ile taktiren hesaplanıp ödenmesi gerekmektedir.

Cenaze giderleri için mutlaka belge sunulması gerekli değildir. Belge sunulmasa bile, geleneklere ve dinsel kurallara göre yapılan masrafların taktiren hesaplanıp hüküm altına alınması gerekir. Herkesçe bilindiği gibi, ölüm nedeniyle yapılan masraflar için alınabilecek belgeler yok denecek kadar azdır. Çoğu ödemeler kayıt dışıdır. Daha çok geleneklere göre yapılan cenaze törenleri ile gömme sırasında ve sonrasında yapılan dinsel ödevlerin belgelenmesi neredeyse olanaksızdır. Bu tür zarar kalemlerinin BK. m.42/2 çerçevesinde yargıç tarafından değerlendirilmesi ve uzman bilirkişinin de gelenekleri ve dinsel töreleri dikkate alarak günün koşullarına uygun bir hesap sonucunu ortaya koyması gerekir.

Ölüm nedeniyle yapılan masraflar kişiden kişiye, aileden aileye değişir. Ailelerin sosyal ve ekonomik düzeylerine, gelenek ve göreneklerine göre az veya çok masraf yapılır. Kimi cenaze törenleri görkemli olur, gazetelere ilanlar verilir, sadaklar dağıtılır, gömme sonrası şölen gibi yemekler verilir, cenaze hazırlığı yapanlara, mezar yeri hazırlayanlara ve din adamlarına bahşişler dağıtılır. Akşam hatim duası ve kırk mevlidi ünlü hocalar ve mevlithanlar tarafından okunur. Kimi aileler de az masrafla ödevlerini tamamlamaya çalışırlar.

Cenaze giderleri sigorta şirketlerinden de istenebilir. Bu konuda başvurular nedense pek azdır. Oysa, Trafik Zorunlu Sorumluluk Sigortasından, Karayolu Taşımacılık Sorumluluk Sigortasından ve Garanti Fonundan cenaze giderlerinin ödenmesi gerekir. Yukarıda belirttiğimiz gibi, cenaze giderlerinin belgeye bağlanmasındaki zorluklar sigorta şirketlerince de dikkate alınmalı, belge istenmemelidir. Bizce, sigorta şirketleri de uygun bir rakam belirleyip ödeme yapmalıdırlar. Aksi takdirde, açılacak bir davada mahkemece bilirkişiye hesaplatılacak cenaze gideri faiziyle birlikte sigorta şirketlerine ödetilecektir.

2- Cenaze ve gömme giderlerine ilişkin görüşler

Ölüm olayı, ölü evinin başına bir takım masraflar açar. Bu masraflar, o ailenin sosyal durumuna uygun olmak üzere renkli ve çeşitli bir masraf listesi oluşturur. Bu masrafların belirlenmesinde bazı güçlükler doğabilir. O takdirde bu konudaki mahalli örf ve âdetlere bakılmalıdır. Mahalli örfün, cenazenin defnine ilişkin olarak yapılmasını gerekli bulunduğu bütün masrafları bu arada gözetmek gerekir. Bu cümleden olarak ölü yıkama, naaşın saklanması ile ilgili mahzen ücreti, tenişir ve tabut masrafları, kefenleme giderleri, gömme yerine kadar gidip gelme ve taşıma masrafları, kabir ücreti, mezar yaptırma masrafları, ölüm ilânları, cenazeye katılanlara verilmesi gelenek olmuş yemek masrafları vs. haksız eylem sorumlularından istenebilecektir.¹

¹ Arkun Kudat, Cismani Kazalardan Doğan Zararların Değerlendirilmesi, 1966, (sf. 47-48)

Kural olarak bu giderler ölümle doğrudan doğruya ilgisi bulunan ve ölenin dinine, sosyal ve ekonomik durumuna uygun giderleri kapsar. Ölenin yıkanması, taşınması, gömülmesi, mezarlık ücreti, mezar taşı, ilân giderleri, sadaka ve din adamlarına verilen paralar, ölenin sosyal ve ekonomik durumuna uygun bulunmak koşuluyla haksız eylemi işleyen kimseye ödettilmek gerekir. Bu giderler, yerel göreneklere (örf ve âdetlere) uygun düşmelidir. Mezarlıkta dua okuyan din adamlarına ekonomik ve sosyal seviyeye uygun biçimde yapılan ödemeler, mevlit vs. giderler de defin gideri olarak istenebilir. Bu giderlerin gerçekten yapılmış olması ve yerel geleneklere uygun olması gerekir. Ölüm olayı başka bir yerde gerçekleşmiş ya da tedavi için başka bir şehre götürülüp orada ölmüş ise ve defnedileceği şehre taşınacaksa, bu giderler dahi istenebilir.²

Cenaze giderlerinin bir kısmı belgelenebilir türden iken, bir kısmı belgelenmesi teamüle göre mümkün olmayan giderlerdir. Belgeli masraflar kabir ücreti, mezar taşı, ölüm ilânı, nakil ücreti gibi ücretlerdir. Fakat, ölüm nedeniyle bazı yörelerde geleneklere göre yemek verilmesi, mevlit okutturulması ve din adamlarına bu nedenle para ödenmesi gibi durumlarda bunların belgesi olmayabilir. Bu giderler zarar görenin sosyal ve ekonomik durumuna göre, o yöredeki âdet gereği tahmini olarak hesaplanır. Bunun için müftülüklerden görüş alınabilir.³

Bu konuda Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde açılan bir davada alınan ara kararı ile cenaze giderlerinin kapsamı Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan sorulmuş ve alınan cevabi yazıda: "İslâmi hükümlere göre, ölen bir müslümanın cenazesinin usulüne göre yıkanması, kefenlenmesi ve namazının kılınıp kabre defnedilmesinin dini bir görev olduğu, bu hizmetler dışında cenaze için yapılması gereken dini bir görevin olmadığı, söz konusu hizmetlerin, teşkilâtı bulunan yerlerde Belediyelerce belirli bir ücret karşılığında yapıldığı, Belediye teşkilâtı olmayan veya Belediyelerce cenaze hizmetleri yapılmayan yerlerde bu hizmetlerin mahalli örf'e göre komşuların ve din görevlilerinin yardımları ile cenaze sahibi veya yakınları tarafından yerine getirildiği, bu duruma göre cenaze için yapılması zorunlu masrafların cenazenin nakli, kefen ve yıkama ücreti ile kabir kazma ve defnetme ücretinden ibaret olduğu, kefenin yaklaşık 10-12 metre patiskadan yapıldığı, ayrıca ölenin ruhu için ücretle okumanın dinen caiz olmadığı, ancak mezarın kaybolmaması için israf ölçüsüne varmadan basit şekilde yaptırılmasının caiz olduğu" açıklamaları yapılmış olup, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu yazısının ve yazıda ileri sürülen görüşlerin yaşam gerçeklerine hiç uymadığını, gerek cenaze kaldırma sırasında ve gerekse sonraki günlerde ölenin ruhu için okutulan dualar ve mevlit için din adamlarına, hafızlara, mevlithanlara günün rayicine göre belli bir ücret ödendiğini söyleyebiliriz.⁴

3- Yargıtay kararları

Borçlar Kanunu m.45/1 kapsamında ele alınması gereken defin masrafları, ölümle doğrudan doğruya ilgili olan ve ölenin dini ile sosyal ve ekonomik durumuna uygun bulunan giderlerdir. Bunlar, ölenin taşınması, yıkılması, gömülmesi, mezarlık ücreti, mezar taşı, ilân giderleri, sadakalar ve din adamlarına verilen paralar ile otopsi için yapılan giderleri kapsar. Şu var ki, bu giderler gerçekten yapılmalı ve yerel göreneklere (mahalli âdetlere) uygun düşmelidir. Mahkeme kararının dayandığı bilirkişi raporunun BK. m.45/1 uyarınca "defin masraflarını" belirlemede yeterli olmaması karşısında, yeniden uzman bilirkişi seçilip inceleme yaptırılarak BK. 45/1'e göre davacıların ödedikleri "defin masraflarının" kapsamı belirlendikten sonra, uygun sonuç çerçevesinde karar verilmelidir.

15. HD.02.07.1975, E.1975/2313- K.1975/3366 (YKD.1976/9-1346)

² M. R. Karahasan, Maddi Tazminat, 1996, sf. 246

³ H. T. Gökcan-S. Kaymaz, Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları, 2000, Seçkin, sf. 434-435

⁴ Ayım 2. D. 25. 01. 1984 gün 29-19 sayılı dosyası. (Bakınız: Dr. Serdar Özgüldür, İdare Hukukunda Tazminat Hesabının Unsurları, İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1996, GSÜ. Yayını, sf. 131, Dip not: 22)

Davacılar dava dilekçelerinde, desteklerinin ölümü nedeniyle katlandıkları defin masraflarının da tahsilini istemişlerdir. Gerçi maddi tazminatın her türünün ispatı davacılar aittir. Ne var ki ölen her şahıs için yakınlarının veya ailesinin ya da ailelerden birinin mutlak surette bazı defin giderlerine katlandığının kabulü zorunludur. Bunun aksi düşünülemez. Bütün mesele defin giderlerinin kapsamını belirlemede toplanır. Bu tür giderler her türlü delille ispatlanabilir. Bu konuda delil ibraz edilememesi halinde dahi mahkeme, bir bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle sarfedilen giderleri tespit ettirmek zorundadır. Mahkemenin, defin giderleri hakkındaki isteği gerekçe göstermeksizin reddetmiş olması bozmayı gerektirmiştir.

4.HD.06.05.1980, 1110-5858 (Yasa HD. 980, sayı: 5)

Davacılar, maddi tazminat kalemleri arasında tedavi ve cenaze giderlerini de istemişlerdir. Mahkemece bu konuda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemiştir. Davacıların bu kalem istekleri BK. m.45/1 kapsamındadır. Davacılar bu zarar kalemini ispat olanağı tanınmalı; diğer yandan BK. m.42/2 hükmü gereğince de zararın gerçek miktarının belirlenmesinin hakim görevi içinde bulunduğu da gözönünde tutulmalıdır. Anılan ilkeler gözetilmeksizin karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

4.HD.25.10.1990, 2498-7814

Ölen kişi için cenaze gideri yapılması normal yaşam koşulu olup, bu kalem isteğin çevre koşullarına, yörede geçerli örf ve âdete göre belirlenerek hükmedilmesi gerekir iken, ispatlanamadığından söz edilerek reddedilmesi bozma nedenidir.

4.HD.27.05.1999, 3367-4975

Cenaze gideri konusunda belge ibraz edilmediği gerekçesiyle bu konudaki istem reddedilmiştir. Oysa, ölüm olayı gerçekleştiğine göre, bunun için bir takım giderlerin yapıldığının da kabulü gerekir. Mahkemece bu konuda ilgili birimlerden bilgi alınarak karar verilebileceği gibi, BK.42/2 maddesi uyarınca da bu kalem istek için takdir edilecek tazminata hükmedilmek gerekirken, belge ibraz edilmediği gerekçesiyle reddi doğru değildir.

4.HD.17.04.2000, 1294-3548

Davacılar, defin giderlerinin ödetilmesi isteminde bulunmuşlardır. Mahkemece, anılan istek kalemleri ile ilgili olarak soyut ispatlanmadığı gerekçesiyle ret kararı verilmiştir. Ölüm halinde zarar ziyan özellikle defin giderlerini de içerir. Bu nedenle (BK. m. 45, ilk cümle) mahkemenin, bu noktaya ilişkin olarak vardığı sonuç yasanın açık hükmüne aykırı olduğu gibi, yaşam deneyi kurallarına da uygun düşmemiştir. Her ne kadar, dosya arasında bulunan Belediye Başkanlığı'nın yazısında, ölenin Belediye tarafından karşılıksız defnedildiği bildirilmiş ise de, bu yön, davacıların ölenin dini, sosyo-ekonomik durumuna uygun olarak ve yerel göreneklere göre giderde bulunmadıkları sonucunu doğurmaz. Mahkemece yapılacak iş, yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda davacıların defin giderlerinin kapsamını belirlemekten ibarettir. Yetersiz ve yanlış gerekçelerle bu kalem isteğin reddi bozmayı gerektirmiştir.

4.HD.14.04.2003, 2002/14353-2003/4658 (YKD.2003/8-1191)

4- Ölüm nedeniyle yapılan masrafların kapsamı ve türleri

Yukardaki görüşler ve Yargıtay kararlarındaki açıklamalar ile İstanbul Mezarlıklar Bölge Müdürlüğü'nden aldığımız bilgileri hep birlikte değerlendirerek, ölüm nedeniyle yapılan masrafları şöyle bölümlendirdik:

a) Cenaze ve gömme hazırlıkları:

- Mezar yeri satın alınması
- Mezar kazdırılması
- Ölünün yıkanması

Kefen parası
Tabut yaptırma
Gasilhane ücreti

b) Cenaze kaldırma ve gömme giderleri:

Cenaze taşıma (Cenaze arabası)
Töreni yöneten imamın hediyesi⁵
Konuklara otobüs
Mezar kapatan işçilerin ücretleri
Sadakalar
Mezar başında dua okunması

c) Gömme sonrası giderleri:

Evde konuklara yemek verilmesi
Gece okunan dualar (ailenin ekonomik gücüne göre):
Hatim duası ise sayıları sekize kadar varan din adamları
Yasin veya tebareke ise bir ile dört din adamı

d) Sonraki günlerde:

Yedinci gün hatim duası
Kırk veya elliiki mevlidi (Zorunlu olup olmadığı tartışmalıdır)
Mezar yaptırma (bütçeye göre)

e) Olağan dışı masraflar:

Ölüm ilânı Zorunlu giderlerden olup olmadığı tartışmalıdır)
Cenaze töreni için birkaç gün beklenenecekse, ölü saklama yerine ödenen ücret
Cenaze başka bir şehre götürülecekse yol giderleri
Ölen kişi yaşadığı yerden başka bir yerde kaza geçirip ölmüşse, yakınlarının yol ve barınma giderleri ile ölüm daha sonra gerçekleşmişse hastane giderleri.

5- Cenaze giderleri nasıl kanıtlanacak ve nasıl hesaplanacak?

Yukarda da belirttiğimiz gibi, ölüm nedeniyle yapılan masraflar için alınabilecek belgeler yok denecek kadar azdır. Çoğu ödemeler kayıt dışıdır. Daha çok geleneklere göre yapılan cenaze törenleri ile gömme sırasında ve sonrasında yapılan dinsel ödevlerin belgelenmesi neredeyse olanaksızdır. Bu tür zarar kalemlerinin BK. m.42/2 çerçevesinde yargıç tarafından değerlendirilmesi ve uzman bilirkişinin de gelenekleri ve dinsel töreleri dikkate alarak günün koşullarına uygun bir hesap sonucunu ortaya koyması gerekir. Ancak bunun için davacılar da mahkemeye yardımcı olmalı, bazı konularda kanıtlama yükümlülüklerini yerine getirmelidirler.

Cenaze giderlerinin, daha doğrusu ölüm dolayısıyla yapılan masrafların yöntemince hesaplanabilmesi için, dosya bilirkişiye verilmeden önce, davacılar tarafından ve mahkemece şu hususların yerine getirilmesi gerektiği kanısındayız:

a) Davacıların yükümlülükleri

Her ne kadar cenaze ve gömme giderlerinin belgelenmesi kesin koşul değil ise de, mezar yeri alınması, tabut yaptırılması, kefen diktirilmesi, gasilhane, ambulans ve kiralanan taşıtlar için ödenen paralar belgelenabilir. Cenaze başka şehre taşınıyorsa taşıyıcıdan makbuz veya gider pusulası alınabilir.

⁵ Cenaze töreninde ve sonrasında görev alan din adamlarına, ailenin ekonomik düzeyine göre, bir miktar para verilmekte ise de, bizi bilgilendiren Mezarlıklar Müdürlüğü görevlilerinin ısrarları karşısında, onları incitmemek için “para” yerine “hediye” demeyi yeğledik.

Geleneklere göre yapılan işler ve harcamalar için tanık dinletilebilir. Gömme sonrası hatim duası mı yapılmıştır, yoksa yasin veya tebareke ile mi yetinilmiştir, dualar kaç din adamı tarafından okunmuştur, konuklara ne ikram edilmiştir, hocalara kaç para verilmiştir, yedinci günde hatim duası yapılmış mıdır, mevlit okunmuş mudur, mezarlıkta ne miktar sadaka dağıtılmıştır veya hayır için ne kadar para dağıtılmıştır, bütün bunlar tanık dinletilerek kanıtlanabilir.

b) Mahkemece doğrudan yapılabilecek araştırmalar ve değerlendirmeler

Müftülüklerden, Belediyeden, Mezarlıklar Müdürlüğünden yöre koşullarına ve geleneklere göre cenaze ve defin (gömme) giderlerinin neler olabileceği sorulabilir. Bu tür giderleri hesaplayacak bilirkişinin de konuyu bilen biri olması uygun olur. Yukarda özetlenen Yargıtay kararlarında da açıklandığı üzere, cenaze giderleri konusunda yeterli kanıt ortaya konulmasa bile, mahkemece BK. m.42/2 çerçevesinde zarar ve kapsamı değerlendirilmek gerekeceğinden, bilirkişi aracılığıyla ve bilirkişiyeye yapacağı iş de anlatılarak, yörenin koşullarına ve geleneklere göre yapılması olağan harcamalar (takdire) hesaplatılıp ortaya çıkacak meblâğ hüküm altına alınacaktır.